

Gittin (Mishnah 30a)

אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַלֵּוִי וְאֶת הָעֲנִי — **to a Kohen, a Levi, or a poor person** — If someone lends money with the understanding **that he will separate from his crop the portions to which they are entitled** and retain them as payment **against [the loans]**, **he may separate the portions against [the loans] on the assumption that [these debtors] are still alive,** — **ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי — and he need not be concerned that the Kohen or Levi might have died,** — **או הענישיר העני — or that the poor person might have become wealthy.**

Gittin (Baraisa 30a)

וּפּוֹסֵק עִמָּהוּן כְּשֶׁעַר הַזֹּאֵל — **And he may fix the price of the produce with them at the cheaper market price.** — Moreover, he may set a price for the *terumah* before a market price is established **and there is nothing in this** to which we can object **on the grounds that it is interest.** — **ואין שביעית משמטתו — And shemittah does not cancel [the loan].**

The Gemara asks:

מֵאִי טַעְמָא — **What is the reason** for this ruling? Why does this not constitute interest.

The Gemara answers:

כִּי — **Since** the lender stipulated **that if he has no *terumah* or *maaser*** from which to collect the loan, **[the Kohen] need not give anything to repay him,** — **לא נהיב ליה — then even if he [the lender] has *terumah* or *maaser*** from which to collect payment and he values it at a pre-arranged price, **אין בו משום רבית — there is nothing in this** to which we can object **on the grounds that it is interest.**

Bava Metzia (73a, see Yoreh Deah 173:10)

פְּרֻדִּיסָא — Regarding an advance payment for the future yield of a vineyard: **רב אסר — Rav forbids it,** — **ושמואל שרי — but Shmuel permits it.**

רב אסר — **Rav forbids it.** — His reason is that **since in the future it will be worth more,** — **מתחזי כי אגר נטר ליה — it resembles “reward for waiting.”** — **ושמואל שרי — But Shmuel permits it.** — His reason is that **since it can become damaged,** — **לא מיחזי כי אגר נטר ליה — it does not resemble “reward for waiting.”**

Shulchan Aruch (Yoreh Deah 173:18, quoting Rivash)

על — **To lend a golden dinar worth 20 common dinars,** — **להלוות דינר זהב השווה כ' דינרים** — **on the security of a ship that was traveling overseas,** — **אחריות ספינה ההולכת מעבר לים** — **for [the borrower] to give him upon his return 24 dinars,** — **ושיתן לו בשובה כ"ד דינרים** — **is prohibited.** — אסור

תוספות (גיטין ל) - והא דאסר רב בפרדיסא אף על גב דאית ביה תיוהא, הכא התירו משום תקנת כהן.

אין בו שעבוד הגוף

כהן ופרדיסא

מהרש"ג (ד, לט) - כיון דאם ישתדפו השדות לא יהיב ליה וכן אם יעשיר העני ולא יוכל לקבל מעשר עני גם כן אין צריך לשלם לו, נמצא דאין כאן שיעבוד הגוף כלל אם כן לא הוי חוב כלל ואין כאן הלואה.

מנחת שלמה (כח) - אלמא [מפרדיסא] דאף על גב דליכא כלל שום שעבוד וחובת הגוף על המוכר להחזיר ללוקח את מעותיו אם יהיה תיוהא ואחריות הפרעון מוגבלת רק מפירות הפרדס בלבד אפילו הכי חשיב רבית דרבנן ואסור.

מהרש"ג (שם) - מעיקר הדין כשיראה הלוקח דאית בהפרדיסא תיוהא הוא יכול לחזור בו מהמקח שהרי שניהם יכולים לחזור בו [דהוי דבר שלא בא לעולם] ואז יהיה מוכרח המוכר להחזיר לו מעותיו וכיון שכן נמצא שאחריות ההפסד של הפרדיסא הוא אכתי של המוכר, מה שאין כן בהמלוה מעות את הכהן וכו' הרי מבואר בהדיא בש"ס דכשנשתדפו השדות הפסיד המלוה ואף אם רואה שידוף בא אין בידו לחזור ולבקש מעותיו ממקום אחר. [תשובה זו לא נדפס בחייו וכותב המנחת יצחק (ג, א, ג) אולי בכוונה עשה זאה הגאון הנ"ל שלא לפרסמו. ע"כ.]

חלקת יעקב (ג, קצ) - בהאי דכהן אין לו על הכהן אף לא שיעבוד נכסים ברור דהא כשהבעל בית ימכור כל השדות לאיש אחר ולוקח זה יתן התרומות לכהן אחר נמצא שהמלוה אין לו שום תביעה לא על הכהן שהלוה לו ולא על השדות... מה שאין כן כשמלוה לבנק השייך לראובן ושמעון ועוד, אף שאין להמלוה עליהן שיעבוד הגוף אבל על נכסיהן חל שיעבוד.

ספינה

מהרש"ג (ד, לט) - לא דמי להתם דמכל מקום לאחר שבאה הספינה בשלום מחויב הלה לשלם הקרן והרווח מכיסו ומביתו, לכן נמצא דמכל מקום יש כאן חוב על בעל הספינה ורק דהחוב הוא על תנאי שאם יטבע יהיה פטור, וכיון שהספינה לא נטבע נמצא שהתנאי נתקיים ממילא איגלאי מילתא למפרע דהמעות היו הלוואה וגם הוי הלוואה ברבית משא"כ בהך דינא דהמלוה מעות את הכהן בזה אין כאן חוב כלל על הכהן דאין כאן תנאי כלל דהרי בין שגדלה התבואה בין שנשתדפה מכל מקום אין הכהן מחויב לשלם כלל מביתו.

חלקת יעקב (ג, קצ) - עיקר הטעם בהאי דספינה דלא הוי רק אבק רבית משום שקבל עליו המלוה אחריות דספינה דנפיש פסדייהו דנפיש ההיזקים... אחרת היא בנידן דן בעסק הבנק שבנק הוא מקום שהאנשים נותנים לשם מעות בכדי שתהיו המעות במקום בטוח יותר מביתם.

אגרות משה (יורה דעה ב, סג) - אבל טעם זה אינו מועיל להתיר ללוות מהבאנק כשהוא של ישראלים אם הלוה הוא איש פרטי.

אין בו בעלים

צפנת פענח (קפד) - הנה דבר הבאנק לא נקרא דבר מסויים רק דבר של צורה לא חומר כי גם מי שיש להם באנק הם אינם משועבדים לעצמם רק הכסף המונח שם ועוד ושוב ליכא למי הוא משועבד.

חלקת יעקב (ג, קצ) - אף דלהתיר אף מדרבנן אין לנו כיון דאין לנו ראיות ברורות דהבנק נקרא גוף אחר אבל על כל פנים יש לנו לסמוך דלא הוי איסור תורה כיון דההלואה לא באה מיד המלוה בעצמו.

מנחת יצחק (ג, א) - נראה מרוב גדולי האחרונים במה שפלפלו בנדון בנק של חברת מניות לענין איסור רבית שמע מינה שלא מלאם לבס להקל מטעם הנ"ל.

ברית יהודה (ז, סקס"ו) - סברת החלקת יעקב להתיר מטעם ממון שאין להם בעלים ידועים לא הבנתי שהרי ידוע חלקו של כל אחד מבעלי המניות ורשום בספרי הבנק.

בנק ממשלתי

ברית יהודה (ז, סקס"ח) - אפשר דעדיף [כספי ממשלה] מחברה שסוף סוף יש שם בעלים ממש והם בעלי המניות אלא שאין שעבוד הגוף מה שאין כן בכספי הממשלה אין הכלל שם בעלים כי אם ממונים.

תורת רבית (יז, נה, בשם הר צבי) - בבנק ממשלתי או חברה ממשלתית או עירונית כתבו הפוסקים להקל להלוות או ללוות מהם, ולפיכך כתבו הפוסקים שאין חשש רבית בתעודות מלווה של המדינה.